

Tanja Kerševan

NEZNOSNA LAHKOST PROSTOVOLJNE REGULACIJE: NOVINARSTVO NA PREPIHU EVROPSKIH KOMUNIKACIJSKIH POLITIK

UVOD

Položaj novinarstva v digitalnem in medijskem regulativnem okolju Evropske unije (EU) zaznamujejo neskladja med cilji in mehanizmi njihovega doseganja ter strukturne napetosti, povezane z razmerji moči in porazdelitvami odgovornosti med regulatorji, digitalnimi platformami, medijskimi podjetji in drugimi akterji.

Za začetek o »prostovoljnosti« regulacije v naslovu: ko govorimo o aktualnem svežnju digitalnih politik EU, prostovoljnost ni povsem na mestu. Prvi mandat Evropske komisije (2019–2024) pod vodstvom Ursule von der Leyen je namreč prinesel vsaj na papirju prebojni sveženj zakonodajnih aktov za več reda v digitalnem komunikacijskem prostoru, urejanje odgovornosti platform in zaščito demokratičnih temeljev EU: Akt o digitalnih storitvah (DSA; EUR-Lex 2022a), Akt o digitalnih trgih (DMA; EUR-Lex 2022b), Evropski akt o svobodi medijev (EMFA; EUR-Lex

2024a), Direktivo o zaščiti oseb, ki se udeležujejo pri udeležbi javnosti, pred očitno neutemeljenimi tožbenimi zahtevki ali zlorabljenimi sodnimi postopki (anti-SLAPP direktiva; EUR-Lex 2024b), Uredbo o preglednosti in ciljanju političnega oglaševanja (TTPA; EUR-Lex 2024c) ter Akt o umetni inteligenci (AIA; EUR-Lex 2024d). Vsi navedeni akti so bili sprejeti med letoma 2022 in 2024. Časovnice za njihovo uveljavitev se razlikujejo, nekateri že veljajo, EMFA se bo v polnosti uporabljala od avgusta 2025, AIA in anti-SLAPP direktiva pa v letu 2026. Kljub temu pa vidik (prosto)voljnosti ni povsem neumesten. Izvajanje obsežnega in kompleksnega evropskega regulativnega okvira – ki je bil zasnovan po desetletjih prevlade ideje o internetu kot odprtem, demokratičnem in samoreguliranem prostoru – ostaja v marsičem pogojeno z značilnostmi metaregulacije: pravno zavezujoča pravila se v praksi uresničujejo predvsem prek interpretacij, aktivnosti in odgovornosti digitalnih akterjev, ki v določenih segmentih nastopajo kot seregulatorji. Med platformami z več kot 45 milijoni uporabnikov v EU, ki jih DSA opredeljuje kot »zelo velike spletne platforme« (VLOP) oziroma »zelo velike spletne iskalnike« (VLOSE) in jim nalaga največjo odgovornost, prevladujejo podjetja iz Združenih držav Amerike (ZDA).

Največje platforme so predhodno z Evropsko komisijo dvakrat (2018 in 2022) podpisale kodeks ravnanja z dezinformacijami, ki si je v prenovljeni obliki utrl pot tudi v DSA. Po aferi Cambridge Analytica ob brexitu in prvi izvolitvi Donalda Trumpa za predsednika ZDA (2016) ter ob kasnejšem nasilnem vdoru Trumpovih privržencev v ameriški kongres, ki naj bi preprečil potrditev rezultatov volitev, na katerih je Trump izgubil proti Joeju Bidnu (2021), so v odziv na vznemirjenost javnosti pokazale večjo pripravljenost za uveljavljanje strožjih politik moderiranja objav. Vključevale so neodvisne preverjevalce dejstev, razvijale oblike subvencioniranja medijske produkcije in izražale bolj kooperativno držo pri upravljanju družbenih tveganj. V teh razmerah, torej v obdobju večje pripravljenosti (voljnosti) platform, je bilo pogosto slišati, da naj bi evropski sveženj digitalnih politik iz obdobja 2022–2024 zaradi tako imenovanega bruseljskega učinka (Bradford 2020) pomembno vplival na oblikovanje globalnih standardov.

Marca 2025, ko nastaja ta prispevek, so razprave o načinih implementacije digitalnega svežnja zaznamovane z

vsakodnevnimi novicami o poskusih njegovega sabotiranja z druge strani Atlantika. Ob očitnem zmanjševanju pripravljenosti platform na sodelovanje, ki sovпада s konvergenco interesov ameriških tehnoloških velikanov in nove (Trumpove) oblasti v Washingtonu (z mandatom 2025–2029), tako vse bolj odzvanja vprašanje, v kolikšni meri EU s svojim digitalnim okvirom lahko dejansko okrepi nadzor nad digitalnim ekosistemom oziroma v kolikšni meri ostaja EU odvisna od (ne)pripravljenosti platform, da svoje modele prilagodijo evropskim normam. Glede na izjemno nepredvidljivost geopolitičnega okolja, ki je nastopila z drugim Trumpovim mandatom in njegovimi prvimi enostranskimi, konfrontacijskimi potezami v mednarodni in notranji politiki, je o tej temi nemogoče pisati brez upoštevanja tveganja, da bodo do objave besedila dogodki že za več krogov prehiteli sedanje analize, sklepanja in napovedi. Kljub temu ostaja razprava o teh vprašanjih pomembna. Digitalna regulacija in njeni učinki na novinarstvo so ob šestdeseti obletnici študija novinarstva pri nas še kako aktualni. Jubilej ponuja priložnost za kritično refleksijo dejavnikov, ki vplivajo na udejanjanje vloge novinarstva in njegov položaj v družbi ter so se od začetkov izobraževanja novinarjev pri nas temeljito preoblikovali.

V nadaljevanju najprej s poudarki iz temeljne literature obravnavamo ključna orodja in koncepte regulacije (medijskih) vsebin v razmerju do položaja novinarstva v digitalnem okolju in njegovih ključnih strukturnih dejavnikov. Razpravo nato dopolnjujemo s predstavitvijo tehnično-pravnih in (geo)političnih omejitev, ki vplivajo na implementacijo novega evropskega digitalno-medijskega regulativnega okvira, in sicer tudi z oziri na slovensko zakonodajo. Prispevek zaključuje oris priložnosti EU za regulacijo v podporo neodvisnemu, profesionalnemu in pluralnemu novinarstvu ter priložnosti za krepitev demokracije.

MEDIJSKE VSEBINE V DIGITALNEM OKOLJU

Izhodišča konceptualizacije dejavnosti medijev in političnega odločanja, ki temeljijo na načelih odprtosti za glasove različnih družbenih skupin, enakopravnega komuniciranja in moči argumenta med drugim povezujemo s Habermasovo (1989, 1993, 1996, 2023) teorijo javne sfere in klasičnimi predstavniki

normativnega pristopa v študijah medijev (npr. Siebert, Peterson in Schramm 1956; Schramm 1964) ter njihovimi kasnejšimi kritiki (npr. McQuail 2005). To so normativni temelji, na katere se (na deklarativni ravni) pogosto sklicujejo cilji evropskih medijskih politik, ki promovirajo idejo odprtega, dostopnega, preglednega, demokratičnega in pluralnega komunikacijskega okolja, namenjenega uresničevanju komunikacijskih pravic državljanov ne glede na njihov družbeni položaj, ekonomski status ali kulturno ozadje. Čeprav so tovrstne pravice prisotne v politični in strokovni retoriki, ostajajo v pravnih izhodiščih pogosto sekundarne v razmerju do svobode izražanja, razumljene predvsem kot lastninska pravica ponudnikov vsebin. Javne oblasti naj bi si v tem okviru prizadevale za ukrepe v podporo novinarski produkciji, spodbujanje medijske pismenosti in zmanjševanje digitalnih neenakosti s ciljem krepitve sposobnosti državljanov za sodelovanje v javni razpravi in demokratičnih procesih odločanja.

V zgodnjih fazah komercializacije interneta je prevladovalo prepričanje, da je digitalni prostor bistveno drugačen od medijskega in da zato ne potrebuje enake regulacije. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja in vse do sredine drugega desetletja dvatisočih let je internet veljal za odprto, decentralizirano in samoreglativno okolje, v katerem naj bi svobodni tržni mehanizmi zagotavljali dostopnost, konkurenco in pluralnost informacij (Flew, Martin in Suzor 2019). ZDA so pri tem igrale ključno vlogo, saj so zagovarjale minimalno vmešavanje države v digitalno ekonomijo. To se je odražalo tudi v pravnih okvirih, kot sta ameriški Zakon o spodobnosti v elektronskih komunikacijah iz leta 1996 (FCC b.d.) in evropska Direktiva o elektronskem poslovanju na trgu iz leta 2000, ki sta platformam zagotavljala zaščito pred odgovornostjo za vsebine uporabnikov. Dominantni pogled, da platforme zgolj posredujejo vsebine, ne da bi jih same urejale, je omogočil hitro in neregulirano širitev dejavnosti digitalnih platform. Internet je bil pogosto predstavljen kot tehnologija, ki uporabnikom omogoča preseganje prostorskih in časovnih omejitev ter neposreden dostop do informacij, mimo filtrov tradicionalnih medijev (Mosco 2004, 31). Obenem je bil razumljen kot sredstvo za vzpostavljanje skupnosti, temelječih na skupnih interesih posameznikov, ki se zaradi fizične razdalje, družbenih ali političnih okoliščin sicer ne bi mogli povezati (Ballinger 2011). Toda ob eksponentni rasti

obsega komuniciranja na internetu se je njegova demokratična substanca vztrajno zmanjševala. V vedno hitrejšem informacijskem ciklu se šoki, škandali in senzacije vrstijo neprekinjeno, ne da bi bistveno vplivali na razmerja politične moči. Hkrati se prek družbenih omrežij, alternativnih medijskih portalov, aplikacij za sporočanje, e-poštних seznamov in drugih spletnih prostorov oblikujejo različne digitalne oblike nasprotnih javnosti, ki imajo potencial, da obidejo tradicionalne varuhe dostopa do javnosti – medije – in sčasoma prodrejo v širšo javno razpravo. Koncept nasprotnih javnih sfer je prvotno razvila Nancy Fraser (1992) kot kritiko Habermasove enotne javne sfere, pri čemer je izpostavila, da gre pogosto za marginalizirane skupine, ki si prizadevajo za glas v prostoru, iz katerega so bile sistematično izključene.

Že vrsto let več ljudi dostopa do novic prek platform, kot sta Facebook in Google, namesto neposredno prek medijev (Newman et al. 2021). Občinstva pri tem pogosto ne razlikujejo med verodostojnostjo spletnih in tradicionalnih virov (Lecheler in Kruikemeier 2016). Vlogo uredniškega filtriranja vse bolj prevzemajo algoritmi, kar vpliva ne le na individualne kognitivne procese, temveč tudi na novinarske in družbene institucije (Kleis Nielsen in Ganter 2017). Digitalna distribucija informacij je razrahljala vez med profesionalnimi standardi novinarstva in javnim diskurzom, saj omogoča širjenje vsebin, ki so izven okvirov samoregulacije in regulativnega nadzora. Čeprav je jasno, da platforme niso zgolj nevtralni posredniki transakcij, ampak aktivno vplivajo na distribucijo vsebin in prevzemajo vloge, ki jih je vedno težje ločiti od klasičnih medijskih (Napoli in Caplan 2017), se tako medijska regulacija kot samoregulacija v EU, predvsem na nacionalni ravni, še vedno več ukvarjata s tako imenovanimi tradicionalnimi mediji, regulacija zlasti televizijo in radiem, samoregulacija pa tudi s tiskom.

Kot eden ključnih konceptov, na katerem temelji razločevanje med mediji in digitalnimi storitvi, se je v evropski regulaciji uveljavil uredniški nadzor. Postal je merilo, ki določa, ali bo posamezna »storitev« regulirana po medijskih ali digitalnih pravilih. Evropska direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah (DAVMS; EUR-Lex 2018), ki je bila zadnjič prenovljena leta 2018 in je takrat v regulativni okvir vključila tudi platforme za izmenjavo video vsebin, platforme od medijskih storitev razločuje po

odsotnosti uredniške odgovornosti za vsebine, ki jih razširjajo. Po Zakonu o avdiovizualnih medijskih storitvah (Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah, ZAvMS 2021), ki je DAvMS prenesel v slovenski pravni red, pomeni uredniška odgovornost »izvrševanje nadzora nad izborom, organizacijo in časovno umestitvijo programskih vsebin v sporedu televizijskega programa oziroma kataloga avdiovizualne medijske storitve na zahtevo, ob upoštevanju izjem iz zakona, ki ureja elektronsko poslovanje na trgu« (šesti odstavek 3. člena ZAvMS 2021). Uredniška odločitev pa je »odločitev, ki se redno sprejema za izvajanje uredniške odgovornosti in je povezana z vsakodnevnim delovanjem avdiovizualne medijske storitve« (prav tam).

Za razliko od tega ponudnik platforme za izmenjavo videov »organizira programske vsebine in videe s prikazovanjem, označevanjem ali razvrščanjem, kar lahko izvaja tudi s samodejnimi orodji ali algoritmi« (tretji odstavek 3. člena ZAvMS 2021). Uredniški nadzor, ki je osrednjega pomena za medijsko pravo, regulacijo in samoregulacijo, je tako v digitalnem okviru nadomeščen s specifičnimi značilnostmi platformnih »uredniških dejavnosti«, ki se razlikujejo od uredniškega dela pri klasičnih medijskih izdajateljih. Večina nadzora nad vsebinami na platformah je avtomatiziranega, prilagojenega vedenju in preferencam uporabnikov ter razporejenega med več akterjev (van Drunen 2020). Evropska regulacija se je v digitalnem okviru odmaknila od centralizirane (uredniške) odgovornosti in je prešla k razpršeni odgovornosti (Helberger, Pierson in Poell 2017), ki si jo delijo platforme, ustvarjalci vsebin, uporabniki in oglaševalci. Takšen model prepozna delitev dela, ki pa ni nujno sorazmerna z dejansko močjo odločanja.

Temu se pridružuje še eno ključno vprašanje: kakšni so epistemski učinki (Seger, Perry in Hancock 2025; Summerfield et al. 2024; Adler in Drieschova 2021)? Digitalne platforme so prispevale k razgradnji mehanizmov zagotavljanja verodostojnosti informacij, ki temeljijo na profesionalnih uredniških standardih, etičnih kodeksih in uredniški avtonomiji. Ti tudi v preteklosti seveda niso v vsakem okolju in situaciji delovali enako dobro, a vendarle so prispevali k »skupnemu razumevanju realnosti« (Dahlgren 2018, 20). Platforme z algoritmično selekcijo aktivno oblikujejo dostop do znanja in resnice, pri čemer epistemskega nadzora ne izvajajo demokratične institucije ali novinarski

standardi, temveč zasebna podjetja, ki verodostojnost določajo v skladu s svojimi ekonomskimi interesi (Zuboff 2019). Algoritmi ne temeljijo na novinarskih kriterijih vrednotenja informacij (*newsworthiness*), temveč na potencialu za angažiranost in monetizacijo, zaradi česar prednost dobivajo senzacionalne vsebine, teorije zarote in dezinformacije. Platforme avtomatizirajo selekcijo vsebin in določajo, kaj bo vidno in kaj ne, s čimer ustvarjajo predvidljive in homogeno oblikovane informacijske tokove. Kot opozarja Splichal (2017), algoritmi nadomeščajo uredniško presojo z merili tržne učinkovitosti, kar iz javnega komuniciranja postopno izriva vrednotenje informacij po družbeni pomembnosti. Zaradi personalizacije uporabniki prejemajo vsebine, ki potrjujejo njihova obstoječa prepričanja. To zmanjšuje pluralnost razprave in otežuje primerjavo različnih pogledov. Vloga medijev kot epistemskih varuhov, ki so z uredniškimi odločitvami zagotavljali dinamične, manj predvidljive procese preverjanja dejstev, soočanja argumentov in pluralnosti informacij, je tako močno oslABLJENA. Ob soočanju z vedno in povsod prisotnim ter večepistemskim družbenim komuniciranjem (Dahlgren 2009) se je novinarstvo prilagodilo digitalnim medijskim platformam in vključilo družbena omrežja med svoje vire (Lecheler in Kruikemeier 2016). Obenem je v novem režimu nadzora nad javnim diskurzom in produkcijo znanja tudi novinarstvo samo vse bolj podrejeno algoritemski predvidljivosti in maksimizaciji podatkovne ekonomije. Kot ključna institucija demokratične javne sfere imajo mediji v teh procesih dvojen položaj. Po eni strani so sami po sebi subjekt širše epistemske krize, po drugi pa so tudi eden od dejavnikov spodbujanja krize zaupanja v druge institucije (Dahlgren 2018). Kot predlaga Splichal (2017), bi bilo namesto komercialno pogojenega vrednotenja informacij smiselno razviti koncept javne pomembnosti dogodkov in procesov (*public-worthiness*), ki bi temeljil na njihovih dolgoročnih družbenih posledicah in ne na njihovi tržni uspešnosti.

Tradicionalni regulativni pristopi so v teh razmerah neučinkoviti, saj je moderiranje vsebin razpršeno med avtomatizirane sisteme, uporabnike in poslovne interese platform (Flew, Martin in Suzor 2019). Evropski digitalni regulativni okvir, ki naj bi zmanjšal asimetrijo moči med platformami in drugimi akterji ter povečal preglednost algoritmov in vzpostavil odgovornost pri moderiranju vsebin, sicer platforme sili k večji odgovornosti, vendar se osnovna

struktura problema ne spreminja: epistemski nadzor izvajajo zasebna podjetja, ki sama določajo, kaj je verodostojno in kaj ne, v skladu s svojimi politikami moderiranja vsebin. Tudi ko se odločijo za ukrepanje proti dezinformacijam, to pogosto poteka po arbitrarnih merilih, ki niso nujno usklajena z javnim interesom.

OMEJITVE DIGITALNE REGULACIJE: PRIMER DSA

Proces implementacije DSA, ki je v teku, razkriva tako strukturne omejitve kot odpor akterjev, predvsem velikih tehnoloških platform. Medtem ko zakonodaja stremi k večji odgovornosti platform za moderiranje vsebin in preprečevanju sistemskih tveganj, se v praksi pojavljajo številne pravne in tehnične nejasnosti, problemi pri izvrševanju in nasprotovanje interesnih skupin.

Nekatere omejitve sicer izhajajo že iz same narave digitalnih platform, hitrosti objavljanja vsebin in globalnega značaja interneta (Flew, Martin in Suzor 2019). Eden ključnih problemov je obseg vsebin: količina in hitrost objav otežujeta predhodno preverjanje, zato platforme večinoma vzpostavljajo reaktivne in avtomatizirane mehanizme moderiranja, ki pogosto niso transparentni ali skladni z demokratično določenimi standardi. Vendar pa ta argument temelji na domnevi, da je učinkovito moderiranje zaradi količine podatkov nujno neizvedljivo, čeprav zgodovina spletnih forumov, novičarskih portalov in specializiranih skupnosti kaže, da so bili mehanizmi moderiranja vedno del digitalne infrastrukture. Pri odporu do moderiranja gre pri velikih platformah pogosto bolj za vprašanje stroškov, odgovornosti in volje kot za tehnično nezmožnost. Internet, za razliko od množičnih medijev, deluje decentralizirano, saj uporabniki ustvarjajo in distribuirajo vsebine od spodaj navzgor, kar otežuje pravno odgovornost in nadzor. Dodatni izziv predstavlja vprašanje jurisdikcije, saj so platforme globalne narave in lahko svoje sedeže registrirajo v pravnih okoljih z manj strogo regulacijo. Učinkovito ukrepanje dodatno otežuje uporaba šifriranih in skritih omrežij (tako imenovanih darknetov), ki omogočajo delovanje zunaj dosega tradicionalnih nadzornih in pravnih mehanizmov. Vse te strukturne značilnosti interneta otežujejo vzpostavitev popolnoma učinkovitega regulativnega režima, zaradi česar se regulacija pogosto odziva na posamezne »javne šoke«, namesto da bi bila sistemsko in strateško zasnovana (prav tam).

DSA je primarno namenjen urejanju odgovornosti spletnih platform in iskalnikov pri razširjanju nezakonitih vsebin, dezinformacij in drugih tveganj. Na seznamu Evropske komisije je trenutno 22 zelo velikih platform in še dva zelo velika iskalnika. Ponudnikom storitev z velikim številom uporabnikov, kakršne so tiste, ki jih upravljajo Meta, X, Alphabet in TikTok, DSA nalaga posebno odgovornost. Ti morajo redno ocenjevati in zmanjševati sistemska tveganja negativnih vplivov svojih storitev na državljanski diskurz in volilne procese. EU je pomemben del odgovornosti prenesla na platforme, pri čemer je izhajala iz dosedanjih zavez in sodelovanja, hkrati pa podcenila razmerje moči in motivacije zasebnih akterjev. Zaveze so bile podane v že omenjenem Kodeksu o dezinformacijah iz let 2018 in 2022 – nekakšnem predhodniku DSA, vendar z omejenim pravnim dosegom. Kodeks je namreč vzpostavil okvir za proaktivno ukrepanje, kot so odstranjevanje lažnih novic, omejevanje botov in financiranja s strani oglaševalcev, njegova ključna omejitev pa je, da je prostovoljen. Skupina evropskih avdiovizualnih regulatorjev ERGA (2020) je dve leti po prvem kodeksu opozorila, da prostovoljno spoštovanje zavez ne zadostuje za učinkovito obravnavo dezinformacij in drugih tveganj.

EU je z regulativnimi zahtevami in možnostjo znatnih kazni, ki lahko sežejo tudi do višine 6 odstotkov letnega svetovnega prometa posamezne platforme, v okviru DSA želela vzpostaviti učinkovitejši nadzor nad platformami in omejiti njihove negativne družbene implikacije. Predlog DSA, ki ga je Evropska komisija predstavila leta 2022, je strokovna javnost pozdravila, čeprav z mešanimi občutki. Prevladovalo je mnenje, da bi evropska regulacija platform lahko pomenila korak naprej v obravnavi dolgo prezrtih regulativnih vrzeli, pojavljala pa so se tudi opozorila o demokratičnem deficitu predlagane ureditve. Formalizacija platform za »vladarje spletnega govora« (Helberger 2020) namreč v odsotnosti demokratičnih varovalk še povečuje njihovo politično moč ter potiska medije in države globlje v stanje odvisnosti (prav tam).

Če je do nedavnega kdo še zamahnil z roko, češ da je tako bolj kot nič, v skladu z napovedmi kritikov to vprašanje zdaj dobiva zelo praktične in otipljive razsežnosti. Uveljavljanje evropskega digitalno-medjskega svežnja namreč poteka v času pomembnih političnih in gospodarskih sprememb, v katerem ZDA odkrito nastopajo kot zaščitnik (tudi vazal?) svojih tehnoloških multinacionalk in njihovega nebrzdanega kopičenja kapitala. To se med

drugim kaže v javnih izrazih zavračanja evropske regulacije digitalnih storitev in celo grožnjah na najvišji ravni. V novi klimi prihaja tudi do nenadnih sprememb že vzpostavljenih samoregulativnih praks ali zavez. Odmevna primera sta ukinitve neodvisnega preverjanja dejstev na platformi Meta (sicer za zdaj le v ZDA) takoj po inavguraciji predsednika Trumpa (Pollet 2025a) ter umik zaveze Googla, da umetne inteligence ne bo uporabljal za razvoj orožja in nadzornih sistemov, kar so najavili ob pričetku veljavnosti AIA (Kollewe 2025).

Če bi Meta odpravila preverjanje dejstev tudi v EU, potem ko se je to z nemalo težavami, a vendarle v nekaj letih uveljavilo kot posebna praksa preverjanja resničnosti informacij z vedno bolj dodelanimi metodami in sistemi zagotavljanja ravnovesja med nasprotujočimi si temeljnimi pravicami, bi to imelo večplastne posledice. Z regulativnega vidika bi za EU to lahko predstavljalo nezadostno obvladovanje tveganj in celo kršitev dolžnosti skrbnega ravnanja, kar bi Meta podvrglo nadzoru in sankcijam po DSA. V vsakem primeru bi pred odpravo preverjanja dejstev v EU Meta morala Evropski komisiji predložiti oceno tveganja. Če bi se izkazalo, da Meta nima ustreznega mehanizma za preverjanje dejstev, bi lahko regulator presodil, da platforma ne izpolnjuje zahtev DSA, ter ji naložil odpravo kršitev in znatno finančno kazen. V ZDA se kot alternativa sicer ponuja sistem, kot ga ima omrežje X, ki uporabnikom omogoča, da k objavam dodajajo pojasnila ali kontekst (*community notes*), a raziskava Centra za preprečevanje digitalnega sovraštva (CCDH 2024), opravljena na več kot milijonu objav na platformi X, je razkrila številne šibkosti tega sistema in opozorila, da je najmanj učinkovit ravno tam, kjer je najbolj potreben, saj pri polarizirajočih temah ni soglasja.

V primeru evropske nekooperativnosti ne bi presenetilo izsiljevanje z omejevanjem dostopa do storitev na točkah, kjer je EU najranljivejša. V nedavni preteklosti so tehnološki velikani v odziv na zakonodajo, ki bi jih zavezovala k plačilu za uporabo medijskih vsebin, že omejevali svoje storitve. V Avstraliji je Facebook leta 2021 sprva začasno onemogočil deljenje medijskih vsebin, potem ko je bila uvedena zakonska obveznost pogajanj med digitalnimi platformami in medijskimi izdajatelji, katere namen je bil zagotoviti plačilo za uporabo novinarskih vsebin. Kljub začetni blokadi avstralskih medijskih vsebin je Meta pozneje vendarle sklenila dogovore z izdajatelji. Vendar teh dogovorov

leta 2024 ni več podaljšala, kar je avstralsko vlado spodbudilo k razmisleku o dodatnih ukrepih za zagotavljanje pravičnega nadomestila (Roberts in Doran 2024). V Kanadi je Meta leta 2023 v odziv na zakon, ki od tehnoloških velikanov zahteva, da izdajateljcem za uporabo njihovih vsebin plačajo, povsem onemogočila deljenje medijskih vsebin na Facebooku in Instagramu. Čeprav je to povzročilo znaten padec vidnosti teh vsebin na obeh platformah, kanadska vlada ni popustila in zakon ostaja v veljavi (Shakil in Ljunggren 2023). Tudi Google je prikazovanje medijskih vsebin začasno blokiral. Podoben scenarij bi lahko v EU resno prizadel predvsem manjše medijske hiše, ki so v veliki meri odvisne od obiska uporabnikov z družbenih omrežij.

ČEZATLANTSKO PREIGRAVANJE

Čeprav so se po ustoličenju Trumpove administracije odnosi med EU in ZDA premaknili na fronto trgovinskih in varnostnih groženj – tudi v navezavi na evropsko regulacijo digitalnih platform – EU za zdaj vztraja pri svojem regulativnem pristopu.

Ameriški predsednik Trump je večkrat odkrito kritiziral davčne politike evropskih držav, ki naj bi bile po njegovem nepravilne za ameriška digitalna podjetja. Februarja 2025 je podpisal memorandum za zaščito ameriških podjetij in tehnologij pred »izsiljevanjem iz tujine«, pri čemer je neposredno napadel evropske tehnološke predpise, kot sta DSA in DMA, ter zagrozil s povračilnimi carinami (Datta 2025a). Podpredsednik J. D. Vance je še pred prevzemom te funkcije zagrozil z zmanjšanjem ameriške podpore Natovi obrambi Evrope pred Rusijo, če bo EU nadaljevala s pritiskom na Muskov X (Kilander 2024). Zgodba z Natom in čez noč spremenjeno pozicijo ZDA do Ukrajine se je medtem zelo »razvila« in med drugim posegla tudi po grožnjah Ukrajini, da ji bodo omejili rabo Muskovega satelitskega internetnega sistema Starlink, če ne bo ustreznega dogovora o ameriškem dostopu do ukrajinskih zalog strateških mineralov (Shalal in Roulette 2025). A čez Atlantik v EU ne letijo samo izjave izvršne oblasti. Prihaja tudi pošta kongresnikov in regulatorjev.

Jim Jordan, predsednik ameriškega kongresnega odbora za pravosodje, je Evropski komisiji poslal več uradnih zahtev po pojasnilih glede DSA in DMA, najprej prejšnjemu pristojnemu

komisarju Thierryju Bretonu in potem novi komisarki Hanni Virkkunen, trdeč, da pravila nesorazmerno obremenjujejo ameriške tehnološke velikane (Haeck 2025). V zadnjem dopisu, januarja 2025, je kongresnik med drugim zapisal, da je glavni namen DSA vzpostavitev globalne cenzure, in pozval EU k spoštovanju pravice državljanov, da sami odločajo o tem, »katere vsebine so prepričljive, kaj je resnično in kaj je točno« (Jordan 2025). Pismi s podobno vsebino je poslal tudi predsednici Evropske komisije Ursuli von der Leyen in evropski komisarki za konkurenco Teresi Ribeiro, očitajoč, da je evropska regulacija zasnovana tako, da daje prednost evropskim podjetjem (Jahangir 2025). Seznam visokih predstavnikov ZDA, ki evropski DSA javno označujejo za grožnjo svobodi govora, je marca dopolnil Brendan Carr, novi predsednik Zvezne komisije za komunikacije (FCC; Pollet 2025b). Kot ne povsem zanemarljivo zanimivost, ki osvetljuje globoke razlike v razumevanju regulativnih ciljev na obeh straneh Atlantika, velja omeniti, da je republikanec Carr v ospredje svojega mandata na čelu FCC – kamor ga je predsednik Trump v prvem mandatu imenoval za komisarja, ob začetku drugega mandata pa, kot rečeno, za predsednika – postavil ideološko motivirano nasprotovanje pobudam za raznolikost, enakopravnost in vključenost (tako imenovani DEI) v medijskih in komunikacijskih podjetjih. Po njegovem mnenju so tovrstne pobude v nasprotju z zahtevami FCC glede zagotavljanja enakih zaposlitvenih možnosti, ki naj bi jih upoštevali nosilci dovoljenj, ki jih podeljuje FCC (Munhoz 2025). Takšno stališče močno odstopa od evropskih pristopov, kjer so pobude za raznolikost in vključenost prepoznane kot orodja za spodbujanje pluralnosti in enakopravne zastopanosti v medijskem prostoru.

EU je za zdaj v svojih odgovorih ZDA zmerna in konstruktivna, a tudi odločna v obrambi lastnega digitalnega okvira, čeprav ne izključuje določenih popravkov. Komisarka Virkkunen je napovedala, da bo EU v okviru prihajajoče preveritve ustreznosti digitalne zakonodaje (*digital fitness check*) razmislila o spremembah nekaterih najpomembnejših zakonov na področju tehnologije, pri čemer je omenila možnost ponovnega odpiranja aktov DMA, DSA in AIA (Datta 2025b). V svojih odgovorih ameriškemu kongresniku Jordanu sta evropski komisarki Virkkunen in Ribera poudarili, da regulacija ne cilja na ameriška podjetja, temveč podpira pošteno konkurenco in odgovorno upravljanje

digitalnih ekosistemov. Pav tako sta vztrajali, da digitalna regulacija spoštuje načela svobode izražanja in ne pomeni cenzure (Parry in Micheletti 2025). Regulacijo družbenih medijev je v Davosu javno podprl tudi španski premier Pedro Sánchez, trdeč, da tehnološki velikani družbena omrežja izkoriščajo za destabilizacijo demokratičnih procesov in da je treba preprečiti vpliv njihovih lastnikov na politične procese (Hernández-Morales in Wheaton 2025). Nekateri evropski civilnodružbeni akterji so Evropsko komisijo opozorili, da pomeni neuveljavljanje DMA in DSA resno grožnjo digitalni pravičnosti ter konkurenci v EU (Raskin 2025). Prebuja se tudi evropska industrija. V odprtem pismu, naslovljenem na Evropsko komisijo, je 95 evropskih tehnoloških podjetij in organizacij pozvalo EU, naj podpre prizadevanja za krepitev tehnološke suverenosti Evrope (Aie Cyberseguridad 2025). Temu je sledila odločitev nizozemskega parlamenta za zmanjšanje odvisnosti od ameriških ponudnikov programske opreme in vzpostavitve lastne platforme za računalništvo v oblaku (Sterling 2025). Poročilo Maria Draghija (2024) je prav tako znak spreminjanja ozaveščenosti o teh vprašanjih, med značilnimi koraki EU pa je tudi napoved dvestomilijardnega vlaganja v umetno inteligenco (Evropska komisija 2025).

SPOTIKANJE MEDIJSKE REGULACIJE: EMFA IN NOV PREDLOG ZAKONA O MEDIJIH

EU se je dolgo izogibala regulaciji medijev na nadnacionalni ravni. Izjema je bila televizija (1989), kasneje televiziji podobne storitve (2007) in še kasneje platforme za deljenje videa (2018). Za medijske politike na ravni EU so značilne razpetosti med industrijskimi temelji in kulturnimi vrednotami ter med harmonizacijo in subsidiarnostjo. Premik od obravnave medijev kot izključno ekonomske dejavnosti k določenim pristojnostim EU tudi pri vidikih, za katere imajo primarno odgovornost države članice, je potekal postopoma. Do sredine sedemdesetih let prejšnjega stoletja je bila televizijska regulacija v domeni posameznih držav, brez skupnih evropskih standardov. Državne televizijske monopole so pogosto utemeljevali s tehnično omejenostjo radiofrekvenčnega spektra (McQuail 2003). Z razpadanjem tega modela so se meje med resorji in ravnmi upravljanja medijskih

politik začele brisati (prav tam). Pomemben prelom je pomenila sodba Sodišča Evropskih skupnosti v zadevi Sacchi (SES 1974), s katero je bila televizija opredeljena kot gospodarska storitev, za katero veljajo pravila prostega pretoka storitev. Ta sodba je EU omogočila prve skupnostne posege v medijske politike držav članic. EU je nato potrebovala še petnajst let, da je vzpostavila skupni pravni okvir za urejanje televizije. Ob sprejemanju direktive o televiziji brez meja konec osemdesetih let sta Belgija in Danska glasovali proti. Nasprotovali sta načelu države izvora, po katerem je (v tedanji interpretaciji načela) za regulacijo čezmejnih televizijskih vsebin pristojna država, v kateri ima ponudnik sedež. Direktivo sta morali kljub temu implementirati. To je že takrat nakazovalo zmanjševanje moči držav članic v medijskih politikah (Pauwels in Donders 2013, 21) in postopno krepitev vloge EU na tem področju.

Maastrichtska pogodba (1993) je omogočila vključitev kulturnih vsebin v politike EU, Amsterdamska pogodba (1997) pa je z dodatnim protokolom zaščitila vlogo javnih radiotelevizij pred tržno logiko. Revizija televizijske direktive, ki se je zaključila leta 2007, je nato tudi simbolno potrdila vlogo EU v medijski regulaciji in vanjo ob televiziji sprva vključila še storitve videa na zahtevo, kasnejša prenova direktive, zaključena 2018, pa je regulacijo razširila še na platforme za deljenje videa.

Desetletja dolgo se je EU pri urejanju medijske koncentracije zanašala na konkurenčno pravo in nacionalne ureditve. Poskusi vzpostavitve skupnih pravil so pogosto naleteli na odpor držav članic, ki so v takšnem poseganju videle grožnjo načelu subsidiarnosti in suverenosti pri uresničevanju družbenih, demokratičnih in kulturnih ciljev v svojih medijskih sistemih (Kerševan 2024). Tudi Evropska komisija se je zavzemala za pristop, ki naj ne bi oviral razvoja evropske medijske industrije, temveč omogočil vzpon močnih evropskih akterjev, sposobnih konkurirati večjim ameriškim podjetjem (Evropska komisija 2005). V praksi pa je odsotnost omejitev koristila ravno ameriški avdiovizualni industriji, ki je neovirano delovala na integriranem evropskem trgu (EAO 2023). Medtem so digitalne platforme temeljito preoblikovale način dostopa do medijskih vsebin in prerazporedile oglaševalske prihodke v svojo korist. S finančnim vplivom, regulativnim pritiskom in algoritmičnim razvrščanjem vsebin so pridobile nadzor nad njihovo distribucijo (Schiffrin 2021), kar ni le

spodkopalo novinarske neodvisnosti in demokratične odgovornosti, temveč tudi prispevalo h koncentraciji trga in nadaljnjemu upadu pluralnosti medijskih virov. Poročilo Monitorja medijskega pluralizma (Bleyer-Simon et al. 2024) potrjuje splošno pešanje medijske pluralnosti v državah članicah EU, kar kaže, da zanašanje na nacionalne rešitve ni prineslo večje učinkovitosti – ne glede na to, ali države področje medijskih koncentracij urejajo s posebnimi predpisi ali v okviru splošne konkurenčne zakonodaje. Nacionalne vlade namreč ne morejo same obvladovati strukturnih dejavnikov na nadnacionalni ravni, zlasti ne vpliva globalnih digitalnih platform.

Z EMFO se EU v letu 2025 prvič sistematično vključuje v regulacijo področij, ki so bila doslej v izključni pristojnosti držav članic – med njimi so tudi zaščita in spodbujanje medijske pluralnosti, uredniške neodvisnosti in preglednosti medijskega lastništva. A medtem so digitalni velikani že utrdili svoj prevladujoči položaj pri razširjanju vsebin (Ong in Toh 2023), zato so regulatorji dobili nalogo ureditve trga, ki so ga platforme v veliki meri že prevzele ali pomembno sooblikovale. EMFA namreč določa, da morajo imeti v postopkih presoje učinkov medijskih koncentracij na medijsko pluralnost in uredniško neodvisnost (tako imenovani test pluralnosti po 22. členu EMFE; EUR-Lex 2024a) ključno vlogo nacionalni regulatorji, bodisi kot nosilci pooblastil bodisi kot bistveni sodelujoči. Ker med državami članicami obstajajo velike razlike v organiziranosti, pristojnostih in zmogljivostih regulatorjev – od najmanjših, kot je estonski, do izrazito kadrovske močnih v Franciji, Italiji in na Madžarskem (Kerševan 2025a) – bo uresničevanje enotnega standarda zaščite medijske pluralnosti in uredniške neodvisnosti, k čemur stremi EMFA, v praksi zelo zahtevno. Cilj zmanjšanja razdrobljenosti pristopov bo težko doseči kljub koordinacijski vlogi novega »nadregulatorja«, Evropskega odbora za medijske storitve. Učinkovitost regulacije bo v veliki meri odvisna od profesionalnosti, avtonomije in dejanskih kapacitet nacionalnih institucij, ki jih bodo države članice pooblastile za izvajanje novih pravil, pa tudi od siceršnjega dometa 22. člena EMFE v digitalnem okolju.

Poleg presoje povezanj medijskih podjetij EMFA predvideva tudi možnost ocene vplivov medijskih koncentracij, v katerih sodeluje vsaj en ponudnik spletne platforme, ki omogoča dostop

do medijskih vsebin. Ker ameriški tehnološki velikani že sedaj izražajo odpor do instrumentov, kot sta DSA in DMA, je podobno nasprotovanje mogoče pričakovati tudi v primeru EMFE. A tudi če bi bile platforme bolj sodelovalne, ostaja temeljna težava: pri oblikovanju transnacionalnih regulativnih okvirov ni jasno vzpostavljenega mehanizma, ki bi omogočal demokratični nadzor nad platformami. Javne institucije, vključno z regulatorji, nimajo učinkovitih mehanizmov za prevod javne volje v politično delovanje na transnacionalni ravni (Peters et al. 2005). Zato imajo nacionalne javnosti na uveljavljanje temeljnih pravic v nadnacionalnih množičnih komunikacijah zelo omejen vpliv.

V Sloveniji se v tem času oblikuje nov medijski zakon (ZMed-1; Vlada RS 2025), ki ureja tudi izvajanje nekaterih določb EMFE, in sicer členov 3, 4, 6, 22 in 25, ki urejajo uredniško svobodo, zaščito novinarjev pred vohunsko programsko opremo, spodbujanje pluralizma, preverjanje vpliva medijskih koncentracij in preglednost državnega oglaševanja. Februarja 2025 je predlog prestal prvo parlamentarno obravnavo, tik pred drugo bil na predlog koalicije preložen na april (Š. 2025) in maja prav tako na predlog koalicije umaknjen iz obravnave, kar so podprli tudi opozicijski poslanci (V. 2025). Kot razlog je vlada navedla potrebo po dodatnih dopolnitvah na podlagi prejetih mnenj javnosti. Med določbami predloga, ki so bile javno najbolj izpostavljene in o katerih je potekalo največ razprav, sta tudi dva mehanizma za spodbujanje medijskega pluralizma. Prvi je instrument državnih pomoči za medije – ki po mnenju kritikov ne vsebuje ustreznih varovalk za preprečevanje, da bi se javna sredstva namesto v krepitev novinarstva prelivala v dobičke lastnikov (K. 2025). Pri drugem pa gre za prenos testa pluralnosti iz 22. člena EMFE.

Predlog zakona je pristojnost za izvedbo testa pluralnosti sprva dodelil Agenciji za komunikacijska omrežja in storitve (AKOS). To je storil skladno s priporočili iz same EMFE, ki v postopkih presoje vplivov na medijski pluralizem in uredniško neodvisnost zahteva najmanj vključitev – če že ne primarno pristojnost – nacionalnih medijskih regulatorjev. Pred drugim branjem pa je vladna koalicija vložila dopolnilo, po katerem bi bila ta pristojnost prenesena na Agencijo za varstvo konkurence (AVK). V javnosti so se namreč pojavljala opozorila, da bi obsežna pooblastila AKOS-u lahko povečala tveganje političnega vplivanja, zlasti ob dejstvu, da vlada neposredno imenuje tako direktorja kot člane

sveta te agencije (Mlakar 2025). Na šibke institucionalne kapacitete AKOS-a in pomanjkanje varovalk pred političnimi pritiski je opozorilo tudi poročilo Evropske komisije o vladavini prava za leto 2024 (Evropska komisija 2024). Za odpravo teh vrzeli bi bilo treba zakon, ki ureja delovanje agencije, dopolniti tako, da bi zagotovil bolj neodvisen postopek imenovanja direktorja in članov sveta, obenem pa posodobiti tudi model upravljanja. Agencijo namreč vodi individualni odločevalec – direktor, kar je netipično za regulatorje tega profila v EU, zlasti za konvergentne organe z zelo raznolikimi področji pristojnosti.

Vendar pa dodelitev pooblastil AVK ne odpravlja temeljnih težav: tudi to agencijo kadrovsko oblikuje vlada, saj imenuje članе sveta in ima odločilen vpliv pri imenovanju direktorja. Hkrati AVK ni usposobljen za presojo učinkov na medijski pluralizem. To je še posebej problematično v okoliščinah, kjer merila presoje niso jasno določena. Zakonske določbe, ki skušajo urejati medijske koncentracije, ostajajo ohlapne in odprte za različne interpretacije, takšen pa je bil tudi osnutek metodologije, priložen zakonodajnemu gradivu (in torej ne predmet parlamentarnega odločanja): splošen in nemerljiv (Kerševan 2025b). Zaradi odsotnosti oprijemljivejših kazalnikov obstaja tveganje neenotnega in pravno spornega izvajanja testa pluralnosti, kakor ga zahteva EMFA. Možnost učinkovite regulacije dodatno otežujejo pomanjkljivi podatki in odsotnost sistematičnega spremljanja medijskega trga. Mednarodne raziskave Slovenijo pogosto izpuščajo, nacionalne presoje medijske pluralnosti pa so redke in metodološko nedosledne (prav tam). Poleg tega regulacija prihaja prepozno, saj je slovenski medijski trg že močno konsolidiran, koncentracija lastništva pa visoka (Bleyer-Simon et al. 2024).

Predlagana določila o medijski koncentraciji je kritizirala tudi Zakonodajno-pravna služba (ZPS) državnega zbora – ne samo prvotno različico iz prvega branja, temveč tudi tisto, po kateri bi bil za presojo zadolžen AVK, saj naj bi bila takšna rešitev sporna z vidika evropske zakonodaje in učinkovitosti postopka (STA 2025). V svojem mnenju k predlogu novega ZMed-1 (Zakonodajno pravna služba 2025) je ZPS izpostavila številne vrzeli in napovedala težave pri poskusu regulacije novih akterjev na področju ustvarjanja medijskim podobnih vsebin. Predlog zakona namreč prinaša določbe, ki naj bi se nanašale na vplivneže in druge digitalne ustvarjalce, a je tako terminološko nejasen ter

pomensko odprto, da to povzroča pravno negotovost in omogoča arbitrarne odločitve pri njegovi uporabi. Po mnenju ZPS razširjena definicija medijev in medijskih storitev povezuje uredniško odgovornost z različnimi oblikami javnega komuniciranja, kar odpira vprašanja o svobodi izražanja in sorazmernosti regulacije. Vzpostavitev registra medijev in zahteva po skladnosti z zakonom za različne oblike komunikacije bi po ZPS lahko pomenila tudi omejevanje svobodne gospodarske pobude ter tveganje za pretiran nadzor in administrativna bremena (prav tam).

Problematičnost definiranja medijskih akterjev, ki so predmet regulacije, ni značilna samo za Slovenijo. Zgornji primeri ponašajo značilne težave, ki spremljajo oblikovanje nacionalnih medijskih regulacij v skladu z novim digitalno-medijskim okvirom. Ena od osrednjih dilem zadeva urejanje nezakonitih in škodljivih vsebin, kjer nedorečenost pravnih opredelitev povečuje tveganje za pretirano blokiranje in samocenzuro. Nejasne ločnice med nelegalno in zgolj škodljivo vsebino, pomanjkanje neodvisnega nadzora nad odstranjevanjem vsebin ter široko zasnovane definicije dezinformacij sprožajo pomisleke o skladnosti z mednarodnimi standardi svobode izražanja. Dodatne negotovosti izhajajo iz pogosto nenatančnih kategorizacij novinarjev, blogerjev, vplivnežev in drugih ustvarjalcev vsebin, kar otežuje jasno razmejitve med poklicnim in ljubiteljskim delovanjem ter s tem tvega bodisi pretirano regulacijo posameznikov bodisi pomanjkljivo odgovornost profesionalnih akterjev. Tudi predlogi določb o medijskem pluralizmu in koncentraciji trga so pogosto nedefinirani – brez jasnih pragov, ocenjevalnih meril ali institucionalne neodvisnosti presoje. Pričakovane smernice Evropske komisije, napovedane za jesen 2025, bi lahko zagotovile bolj enotno razumevanje in izvajanje testa pluralnosti.

PODPORA NOVINARSTVU

Če se bo EU odzvala na pozive digitalne industrije, ki opozarja na pomen evropske konkurenčnosti in tehnološke suverenosti, bi morala z enako resnostjo obravnavati tudi usodo hirajočega novinarstva.

V ZDA, kjer so dolgo vzdrževali mit o samoreguliranem, učinkovitem medijskem trgu in domnevni trdnosti »najstarejše

demokracije«, s Trumpovo administracijo prihaja do neposrednih posegov v medijske, znanstvenoraziskovalne, izobraževalne in kulturne institucije. Priča smo množičnim odpuščanjem novinarjev, zapiranju lokalnih redakcij, krčenju javnih storitev in celo ukinjanju programov v nacionalnih medijih, kot je Voice of America. Nekoč vplivni mediji izginjajo ali postajajo prazne blagovne znamke brez redakcij. To ne pomeni le razgradnje institucij javne sfere, temveč tudi epistemski udar (Zuboff 2021), ki ogroža infrastrukturo, prek katere družbe oblikujejo skupno razumevanje resničnosti. Tudi zato, in ne zgolj zaradi dogajanja v aktualnem Trumpovem mandatu, so ZDA vse pogostejše omenjene v poročilih o nazadovanju medijske svobode. Po podatkih organizacije Reporters Without Borders (RSF) so leta 2023 na svetovnem indeksu medijske svobode zasedle komaj 45. mesto, za državami, kot sta Namibija in Južna Afrika (RSF 2023). Leta 2024 pa so zdrsnile še dodatnih deset mest, na 55. mesto od skupno 180 držav (RSF 2024).

EU se lahko izogne ameriškemu scenariju. Poročilo Centra za medijski pluralizem in svobodo medijev, pripravljeno za Evropski parlament (Brogi et al. 2023), poudarja, da je stabilno, ustrezno in politično neodvisno financiranje ključno za pluralizem in demokratično vlogo medijev. Pri tem izpostavlja potrebo po zaščiti javnih medijev pred političnimi posegi ter po jasnih, preglednih in pravičnih kriterijih za dodeljevanje sredstev zasebnim medijem, zlasti lokalnim in neodvisnim, ki so pogosto najbolj ranljivi. V ospredje postavlja tudi vlogo neodvisnih regulatorjev in medijskih svetov pri nadzoru nad porabo sredstev. V širšem mednarodnem okviru Pickard (2020) opozarja, da je novinarstvo v današnjih razmerah treba obravnavati kot javno dobro. V svoji analizi razkriva strukturne vzroke novinarske krize (od tržnih zablod in politične neodzivnosti do platformne monopolizacije) ter poziva k vzpostavitvi javno financiranega in demokratično upravljanega medijskega sistema, ki bi lahko nadomestil nedelujoč komercialni model.

V zadnjih letih je EU sicer naredila pomemben premik z vzpostavitvijo prvega mehanizma za neposredno financiranje novinarskih projektov na evropski ravni s poudarkom na sodelovalnem preiskovalnem novinarstvu (Evropska komisija b. d.-a). Ta korak, ki bi ga pred desetletjem še težko pričakovali, pomeni prelom z načelom nevmešavanja v medijsko financiranje. A danes to ni več dovolj. Evropsko novinarstvo se že dlje časa sooča

z upadanjem prihodkov, odpuščanji, prekarizacijo delovnih razmer, političnimi pritiski ter disrupcijami digitalnih trgov. V tem kontekstu je nujno oblikovati strukturirano, dolgoročno in politično neodvisno podporo, podobno, kot je bila že vzpostavljena za filmsko industrijo.

Če je EU v prizadevanju za ohranitev evropske filmske produkcije razvila razvejan in izdaten sistem javnega sofinanciranja, s katerim podpira ustvarjalnost in kulturno raznolikost, potem mora zdaj enako storiti tudi za evropsko novinarstvo. Za filmsko in avdiovizualno industrijo je v okviru programa Ustvarjalna Evropa za obdobje 2021–2027 namenjenih 2,44 milijarde evrov, večina sredstev pa je usmerjena v podprogram MEDIA, ki podpira produkcijo, distribucijo in inovacije v evropskem filmu (Evropska komisija b. d.-b). Tudi prometni sektor prek programa Connecting Europe Facility (CEF) prejme približno 25,8 milijarde evrov, namenjenih razvoju prometnih omrežij, infrastrukture in trajnostne mobilnosti (MMPI b. d.). Sredstva za skupno kmetijsko politiko pa znašajo kar 386,6 milijarde evrov, od tega je 291 milijard namenjenih za neposredna plačila in tržno podporo, 95 milijard pa za razvoj podeželja (Evropska komisija b. d.-c).

V tem kontekstu se zdi trenutna podpora evropskemu novinarstvu skoraj simbolična: za celotno sedemletno obdobje 2021–2027 je predvidenih zgolj 75 milijonov evrov nepovratnih sredstev, dodatnih 16 milijonov pa v obliki posojil in kapitalskih naložb (Evropska komisija b. d.-a). Ti milijoni so blede v primerjavi z milijardami, namenjenimi drugim strateškim sektorjem. Ker ima kakovostno informiranje primerljiv pomen kot varna hrana, mobilnost ali kulturna raznolikost in ker je jasno, da sedanji obseg javne podpore ne zadostuje niti za ohranjanje, kaj šele za razvoj odpornega, neodvisnega in pluralnega medijskega okolja, mora EU čim prej ukrepati, ne pa pasivno opazovati nadaljnjega razpadanja ene svojih ključnih demokratičnih institucij.

SKLEP

Kljub velikopoteznim regulativnim načrtom, ki jih je EU začrtala v minulem zakonodajnem obdobju, je razkorak med normativnimi cilji in dejanskimi zmožnostmi njihove uresničitve občuten.

Digitalni komunikacijski prostor je bojišče, kjer se prepletajo interesi zasebnih korporacij (platform), nacionalne politike, transnacionalni okviri in geopolitične dinamike. Čeprav je EU v svojem digitalno-medijskem svežnju postavila ambiciozne standarde za zaščito demokracije, pluralizma in uredniške neodvisnosti, njihovo izvajanje v praksi pogosto naleti na odpor ali pasivnost. Odvisno je od pripravljenosti platform za sodelovanje, razdrobljenih nacionalnih pristopov in politične volje držav članic. V tem kontekstu se razkrivajo temeljna razmerja moči. Ameriške platforme niso več zgolj poslovni akterji, temveč strateška orodja vpliva, ki jih lahko njihova matična država uporabi v okviru zunanje politike. EU zato vse težje uveljavlja regulacijo, ki temelji na domnevi njihove družbene odgovornosti, hkrati pa nima na voljo lastne digitalne infrastrukture, s katero bi lahko okrepila tehnološko suverenost.

To razgalja paradoks evropskega pristopa: medtem ko si EU z digitalnim okvirom prizadeva za zaščito temeljnih pravic in demokratične razprave v čezmejnem digitalnem prostoru, sama ostaja tehnološko odvisna in notranje neusklajena. Harmonizirana implementacija politik je otežena že znotraj Unije, saj države članice pogosto uporabljajo zastarele definicije medijev, nedorečena merila in pomanjkljive mehanizme za ugotavljanje stanja – ob tem pa gojijo različne poglede na temeljna vprašanja. V razmerah, kjer algoritmi in podatkovni tokovi odločajo o tem, kaj je vidno, verodostojno in relevantno, takšna regulacija ne zmore preseči evropske epistemske ranljivosti.

EU ima zgodovinsko priložnost – in odgovornost – da uveljavi drugačen model: ne zgolj tak, ki omejuje škodo, temveč tudi tak, ki aktivno krepi javne dobrine. Neodvisno, profesionalno in pluralno novinarstvo ni le ena izmed gospodarskih dejavnosti – je del demokratične infrastrukture. Če EU strateško pomembnost priznava prometu in filmu, bi morala na enak način obravnavati tudi informacijsko suverenost in institucionalne razmere za kakovostno novinarstvo.

To pa zahteva veliko več od projektov in razpisov. Terja sistemске spremembe: dolgoročno in politično neodvisno financiranje, krepitev javnih digitalnih prostorov, vzpostavitev evropskih platform ter zmanjšanje tržne odvisnosti medijev od algoritmov zasebnih podjetij. Če bo EU pri tem uspešna, ne bo le regulatorka, temveč soustvarjalka pogojev za demokratično komuniciranje: za razmislek, razpravo in sporazumevanje v skupnem prostoru. V

nasprotnem primeru bo ostala le opazovalka igre, katere pravila že dolgo ne določajo demokratično izvoljeni organi, še manj evropski akterji. Ker gre pri regulaciji medijev in digitalnih storitev za vprašanje, kdo in kako določa okvir, znotraj katerega si sploh lahko zamišljamo skupni svet, postaja teža necelovitih pristopov, v katerih odločanje prepuščamo drugim, vse bolj neznosna.

O avtorici

Dr. Tanja Kerševan, po izobrazbi novinarka in komunikologinja, je bila večji del poklicne poti zaposlena v regulativnih organih, od leta 2019 pa je znanstvena sodelavka v Centru za raziskovanje družbenega komuniciranja in docentka na Katedri za novinarstvo Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani. Od leta 2024 kot gostujoča raziskovalka sodeluje tudi v Centru Roberta Schumana za napredne študije pri Evropskem univerzitetnem inštitutu v Firencah. Na FDV je skrbnica magistrskega programa Novinarstvo, koordinatorica obvezne prakse študentov novinarstva na obeh stopnjah ter soizvajalka pri predmetu Medijske politike in regulacija.

Financiranje

Študija je nastala v okviru projekta *Medijska krajina v Sloveniji med pluralizacijo in homogenizacijo* (V5-2297) ter raziskovalnega programa *Množični mediji, javna sfera in družbene spremembe* (P5-0051). Oba je financirala Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

LITERATURA

- Adler, Emanuel, in Alena Drieschova., 2021. »The Epistemological Challenge of Truth Subversion to the Liberal International Order«. *International Organization* 75 (2): 359-386. <https://doi.org/10.1017/S0020818320000533>.
- Aie Cyberseguridad et al. za Von der Leyen in Virkkunen. 2025. »Open Letter: European Industry Calls for Strong Commitment to Sovereign Digital Infrastructure«. 14. marec 2025. <https://www.digitalsme.eu/>

- digital/uploads/Open-Letter-European-Industry-Calls-for-Strong-Commitment-to-Sovereign-Digital-Infrastructure.pdf.
- Ballinger, Dean. 2011. »Conspiratoria: the Internet and the Logic of Conspiracy Theory«. Doktorska disertacija, The University of Waikato, the department of Screen and Media Studies.
- Bleyer-Simon, Konrad, Elda Brogi, Roberta Carlini, Danielle Da Costa Leite Borges, Jan Kermer, Iva Nenadic, Marie Palmer, Pier Luigi Parcu, Urbano Reviglio, Matteo Trevisan, Sofia Verza, in Maria Žuffová. 2024. *Monitoring media pluralism in the digital era: Application of the media pluralism monitor in the European member states and in candidate countries in 2023*. b. k.: Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF). <https://hdl.handle.net/1814/77028>.
- Bradford, Anu. 2020. *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*. New York: Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/oso/9780190088583.001.0001>.
- Brogi, Elda, Danielle Borges, Roberta Carlini, Iva Nenadic, Konrad Bleyer-Simon, Jan Kermer, Urbano Reviglio, Matteo Trevisan, in Sofia Verza. 2023. *The European Media Freedom Act: media freedom, freedom of expression and pluralism*. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/747930/IPOL_STU\(2023\)747930_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/747930/IPOL_STU(2023)747930_EN.pdf).
- CCDH. 2024. *Rated not helpful: How X's Community Notes system falls short on misleading election claims*. Center for Countering Digital Hate. <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2024/10/CCDH.CommunityNotes.FINAL-30.10.pdf>.
- Dahlgren, Peter. 2009. *Media and Political Engagement*. New York: Cambridge University Press.
- Dahlgren, Peter. 2018. »Media, Knowledge, Trust: the Deepening Epistemic Crisis of Democracy.« *Javnost – The Public* 25 (1-2): 20–27. <https://doi.org/10.1080/13183222.2018.1418819>.
- Datta, Anupriya. 2025a. »Trump threatens to launch tariff attack on EU tech regulation«. *Euractiv*, 22. februar 2025. <https://www.euractiv.com/section/tech/news/trump-threatens-to-launch-tariff-attack-on-eu-tech-regulation/>.
- Datta, Anupriya. 2025b. »Virkkunen: all digital rules to be reviewed in simplification push«. *Euractiv*, 27. marec 2025. https://www.euractiv.com/section/tech/news/virkkunen-all-digital-rules-to-be-reviewed-in-simplification-push/?utm_source=twitter&utm_medium=dlvr.it.
- EAO (2023). *Top Players in the European Audiovisual Industry – Ownership and Concentration Report*. Strasbourg: European Audiovisual Observatory

- ERGA. 2020. *ERGA Report on Disinformation: Assessment of the Implementation of the Code of Practice*. European Regulators Group for Audiovisual Media Services. <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2020/05/ERGA-2019-report-published-2020-LQ.pdf>
- EUR-Lex. 2000. »Direktiva 2000/31/ES«. EUR-Lex, 17. julij 2000. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex:32000L0031>.
- EUR-Lex. 2018. »Direktiva (EU) 2018/1808«. EUR-Lex, 28. november 2018. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj/eng>.
- EUR-Lex. 2022a. Uredba (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o enotnem trgu digitalnih storitev in spremembi Direktive 2000/31/ES (Akt o digitalnih storitvah, DSA). EUR-Lex, 27. oktober 2022. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj>.
- EUR-Lex. 2022b. »Uredba (EU) 2022/1925 Evropskega parlamenta in z dne 14. septembra 2022 o tekmovalnih in pravičnih trgih v digitalnem sektorju in spremembi direktiv (EU) 2019/1937 in (EU) 2020/1828 (Akt o digitalnih trgih, DMA)«. EUR-Lex, 12. oktober 2022. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?toc=OJ%3A2022%3A265%3ATOC&uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.265.01.0001.01.ENG.
- EUR-Lex. 2024a. »Uredba (EU) 2024/1083 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. aprila 2024 o vzpostavitvi skupnega okvira za medijske storitve na notranjem trgu in spremembi Direktive 2010/13/EU (Evropski akt o svobodi medijev, EMFA)«. EUR-Lex, 17. april 2024. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj>.
- EUR-Lex. 2024b. »Direktiva (EU) 2024/1069«. EUR-Lex, 16. april 2024. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj/eng>.
- EUR-Lex. 2024c. »Uredba (EU) 2024/900 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. marca 2024 o preglednosti in ciljanju v političnem oglaševanju (TTPA)«. EUR-Lex, 20. marec 2024. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/900/oj/eng>.
- EUR-Lex. 2024d. »Uredba (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci in spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 (Akt o umetni inteligenci, AIA)«. EUR-Lex, 12. julij 2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>.
- Evropska komisija. b. d.-a. »EU funding opportunities for the news media sector«. Zadnjič posodobljeno 23. maja 2025. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/funding-news-media-sector>.
- Evropska komisija. b. d.-b. »Creative Europe Programme 2021–2027: Culture and Creativity«. Zadnjič posodobljeno 3. maja 2023. <https://>

- culture.ec.europa.eu/creative-europe/about-the-creative-europe-programme.
- Evropska komisija. b. d.-c. »Common Agricultural Policy funds«. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en.
- Evropska komisija. 2005. *Issues Paper for the Liverpool Audiovisual Conference: Media Pluralism — What should be the European Union's role?* European Commission: Information Society and Media Directorate-General. http://ec.europa.eu/avpolicy/docs/reg/modernisation/issue_papers/ispa_mediaplur_en.pdf
- Evropska komisija. 2024. »The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi.« Objavljeno 9. septembra 2025. https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059.
- Evropska komisija. 2025. »EU launches InvestAI initiative to mobilise €200 billion of investment in artificial intelligence.« Objavljeno 11. februarja 2025. [https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-launches-investai-initiative-mobilise-eu200-billion-investment-artificial-intelligence#:~:text=At%20the%20Artificial%20Intelligence%20\(AI,%2020billion%20for%20AI%20gigafactories](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/eu-launches-investai-initiative-mobilise-eu200-billion-investment-artificial-intelligence#:~:text=At%20the%20Artificial%20Intelligence%20(AI,%2020billion%20for%20AI%20gigafactories).
- FCC. b. d. »Telecommunications Act of 1996.« Nazadnje posodobljeno 20. junija 2013. <https://www.fcc.gov/general/telecommunications-act-1996>.
- Flew, Terry, Fiona Martin, in Nicholas Suzor. 2019. »Internet regulation as media policy: Rethinking the question of digital communication platform governance«. *Journal of Digital Media and Policy* 10 (1): 33–50.
- Fraser, Nancy. 1992. »Rethinking the public sphere: a contribution to the critique of actually existing democracy«. V: *Habermas and the public sphere*, C. Calhoun (ured.), 109–142. Cambridge, MA: MIT Press.
- Habermas, Jürgen. 1989. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Habermas, Jürgen. 1993. »Further Reflections on the Public Sphere«. V: *Habermas and the Public Sphere*, C. Calhoun (ured.), 421–461. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Habermas, Jürgen. 1996. *Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Habermas, Jürgen. 2023. *A new structural transformation of the public sphere and deliberative politics*. Prevedel C. Cronin. Cambridge: Polity Press.

- Haeck, Pieter. 2025. »US presses Brussels for answers over EU social media law«. *Politico*, 31. januar 2025. <https://www.politico.eu/article/jim-jordan-presses-european-commission-for-answers-over-eu-social-media-law-henna-virkkunen-digital-services-act/>.
- Helberger, Natali. 2020. »The Political Power of Platforms: How Current Attempts to Regulate Misinformation Amplify Opinion Power«. *Digital Journalism* 8 (6): 842–854.
- Helberger, Natali, Jo Pierson, in Thomas Poell. 2017. »Governing on-line platforms: From contested to cooperative responsibility«. *The Information Society* 34 (1): 1–14. <https://doi.org/10.1080/01972243.2017.1391913>.
- Hernández-Morales, Aitor in Sarah Wheaton. 2025. »Tech billionaires want to 'overthrow democracy' with social media, Spain PM Sánchez says«. *Politico*, 22. januar 2025. <http://politico.eu/article/spain-pedro-sanchez-big-tech-billionaires-democracy-social-media/>.
- Jahangir, Ramsha. 2025. »Tracking Recent Statements on the Enforcement of EU Tech Laws«. *Tech Policy Press*, 13. marec 2025, <https://www.techpolicy.press/tracking-recent-statements-on-the-enforcement-of-eu-tech-laws/#US-Leaders>.
- Jordan, Jim. Jordan Jim za Henna Virkkunen. 2025. »Pismo Odbora za pravosodje Kongresa Združenih držav Amerike, podpisano s strani predsednika odbora Jima Jordana, izvršni podpredsednici Evropske komisije Henni Virkkunen za tehnično suverenost, varnost in demokracijo«. https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2025/01/31/document-2025_1_42.pdf.
- K., G. 2025. »Medijski zakon novinarjem ne zagotavlja skoraj ničesar, zagotavlja predvsem denar lastnikom«. MMC RTV SLO, 26. marec 2025. https://www.rtvsl.si/slovenija/medijski-zakon-novinarjem-ne-zagotavlja-skoraj-nicesar-zagotavlja-predvsem-denar-lastnikom/740732?fbclid=IwY2xjawJTYKlleHRuA-2FlbQIxMAABHd5QXiU7G2qzNj8uCxdNy_pnHYo5pZx-2P_LEwmQyojOyNuEPmWrVeUaqA_aem_pe090lHeZkVrPMF-kh1Izxxw.
- Kerševan, Tanja. 2024. »Dalla retorica alla regolamentazione: EMFA e la concentrazione dei media nell'era digitale«. *Rivista Italiana di Informatica e Diritto* 6 (2): 173–186. <https://doi.org/10.32091/RIID0192>.
- Kerševan, Tanja. 2025a. »New European Media Law: Enforcement, Compliance, and Democratic Legitimacy«. V: *Cambridge Handbook on European Media Law and Policy*, M. Senftleben, T. McGonagle in K. Irion (ured.). Cambridge University Press (izide 2025).
- Kerševan, Tanja. 2025b. »Europe's Fight for Media Pluralism: EMFA, National Policies, and a Shifting Geopolitical

- Landscape«. CMPF EUI, 13. marec 2025, <https://cmpf.eui.eu/emfa-and-shifting-geopolitical-landscape/>.
- Kleis Nielsen, Rasmus, in Sarah Anne Ganter. 2017. »Dealing with digital intermediaries: A case study of the relations between publishers and platforms«. *New Media and Society* 20 (4): 1600–1617. <https://doi.org/10.1177/1461444817701318>.
- Kollewe, Julia. 2025. »Google owner drops promise not to use AI for weapons«. *The Guardian*, 5. februar 2025. <https://www.theguardian.com/technology/2025/feb/05/google-owner-drops-promise-not-to-use-ai-for-weapons>.
- Lecheler, Sophie, in Sanne Kruikemeier. 2016. »Re-evaluating journalistic routines in a digital age: a review of research on the use of online sources«. *New Media & Society* 18 (1): 156–171. <https://doi.org/10.1177/1461444815600412>.
- McQuail, Denis 2003. »Commercialization and beyond«. V: *Media policy: Convergence, concentration and commerce*, Denis McQuail in Karen Siune (ured.), 108–128. London: SAGE.
- McQuail, Denis. 2005. *McQuail's Mass Communication Theory*. 5. izdaja. London: SAGE.
- Mlakar, Luka. 2025. »Zakaj se je sprejemanje novega medijskega zakona zavleklo?«. *N1*, 19. marec 2025. <https://n1info.si/novice/slovenija/zakaj-se-je-sprejemanje-novega-medijskega-zakona-zavleklo/>.
- MMPI. b. d. *Connecting Europe Facility (CEF) – Transport Sector*. Promet – EU fondovi. <https://promet-eufondovi.hr/instrument-za-povezivanje-europe-cef/>.
- Mosco, Vincent. 2004. *The Digital Sublime: Myth, Power, and Cyberspace*. Cambridge: MIT Press.
- Munhoz, Diego Areas. 2025. »Carr takes the FCC by storm.« *Punchbowl News*, 26. marec 2025. <https://punchbowl.news/article/tech/brenden-carr-federal-communications-commission/>.
- Napoli, Philip, in Robyn Caplan. 2017. »Why media companies insist they're not media companies, why they're wrong, and why it matters«. *First Monday* 22 (5).
- Newman, Nic, Richard Fletcher, Anne Schulz, Simge Andı, Craig T. Robertson, in Rasmus Kleis Nielsen. 2021. *Reuters Institute Digital News Report 2021*. 10. izdaja. Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Ong, Burton, in Ding Jun Toh. 2023. »Digital Dominance and Social Media Platforms: Are Competition Authorities Up to the Task?«. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 54: 527–572. <https://doi.org/10.1007/s40319-023-01302-1>.

- Parry, Jacob, in Francesca Micheletti. 2025. »EU tech chiefs say they don't target US tech«. *Politico*, 7. 3. 2025. <https://www.politico.eu/article/eu-tech-chiefs-say-they-dont-target-us-tech/>.
- Pauwels, Caroline, in Karen Donders. 2013. »Opening Up Europe to Private Television — Harmonisation and Liberalisation for the Benefit of All?«. V: *Private television in Western Europe: Content, Markets, Policies*, Karen Donders, Caroline Pauwels in Jan Loisen (ured.), 20–36. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Peters, Bernhard, Stefanie Sifft, Andreas Wimmel, Michael Brüggemann, in Katharina Kleinen-von Königslöw. 2025. »National and transnational public spheres: the case of the EU«. V: *Transformations of the State?*, S. Leibfried in M. Zürn (ured.), 139–160. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pickard, Victor. 2020. *Democracy without Journalism? Confronting the Misinformation Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Pollet, Mathieu. 2025a. »Fact-checkers under fire as Big Tech pulls back«. *Politico*, 25. januar 2025. <https://www.politico.eu/article/fact-checkers-under-fire-meta-big-tech-censorship-mark-zuckerberg-donald-trump/>.
- Pollet, Mathieu. 2025b. »US official slams EU's social media 'censorship'«. *Politico*, 3. marec 2025. <https://www.politico.eu/article/us-official-slams-eus-social-media-censorship/>.
- Roberts, G. in M. Doran. 2024. »Meta won't renew commercial deals with Australian news media«. *ABC*, 1. marec 2024. <https://www.abc.net.au/news/2024-03-01/meta-won-t-renew-deal-with-australian-news-media/103533874>.
- RSF. 2023. »World Press Freedom Index 2023«. Paris: Reporters Without Borders. <https://rsf.org/en/index?year=2023>.
- RSF. 2024. »World Press Freedom Index 2024«. Paris: Reporters Without Borders. <https://rsf.org/en/index?year=2024>.
- Schiffrin, A., ur. 2021. *Media Capture: How Money, Digital Platforms, and Governments Control the News*. New York: Columbia University Press.
- Schramm, Wilbur. 1964. *Mass Media and National Development*. Stanford: Stanford University Press.
- Sege, Elizabeth, Hannah Perry, in Jamie Hancock. 2025. »Epistemic Security 2029: Fortifying the UK's Information Supply Chain to Tackle the Democratic Emergency«. Objavljeno 20. februarja 2025. <https://demos.co.uk/research/epistemic-security-2029-fortifying-the-uks-information-supply-chain-to-tackle-the-democratic-emergency/>.

- SES. 1974. 30. april 1974, Giuseppe Sacchi, Aff. n°155/73. *Revue générale du droit*. <https://www.revuegeneraledudroit.eu/blog/decisions/cjce-30-avril-1974-giuseppe-sacchi-aff-n155-73/>.
- Shakil, I. in D. Ljunggren. 2023. »Meta to continue blocking Canadian news despite new C-18«. *Global News*, 1. september 2023. <https://globalnews.ca/news/9934703/facebook-meta-news-blocking-canada-regulations/>.
- Shalal, Andrea, in Joey Roulette. 2025. »Exclusive: US could cut Ukraine's access to Starlink internet services over minerals, say sources«. *Reuters*, 22. februar 2025. <https://www.reuters.com/business/us-could-cut-ukraines-access-starlink-internet-services-over-minerals-say-2025-02-22/>.
- Siebert, Fred, Theodore Peterson, in Wilbur Schramm. 1956. *Four Theories of the Press*. Urbana: University Illinois Press.
- STA. 2025. »Po koalicijskih dopolnilih bi bila za oceno medijske koncentracije pristojna AVK«. *STA*, 8. april 2025. <https://www.sta.si/3414013/po-koalicijskih-dopolnilih-bi-bila-za-oceno-medijske-koncentracije-pristojna-avk>.
- Summerfield, Christopher, Lisa Argyle, Michiel Bakker, Teddy Collins, Esin Durmus, Tyna Eloundou, Iason Gabriel, Deep Ganguli, Kobi Hackenburg, Gillian Hadfield, Luke Hewitt, Saffron Huang, Helene Landemore, Nahema Marchal, Aviv Ovadya, Ariel Procaccia, Mathias Risse, Bruce Schneier, Elizabeth Seger, Divya Siddarth, Henrik Skaug Sætra, MH Tessler, in Matthew Botvinick. 2024. »How will advanced AI systems impact democracy?«. *ArXiv*. <https://doi.org/10.48550/arxiv.2409.06729>.
- Š., T. L. 2025. »Odbor DZ-ja umaknil predlog zakona o medijih z dnevnege reda seje«. *MMC RTV SLO*, 13. marec 2025. <https://www.rtv slo.si/slovenija/odbor-dz-ja-umaknil-predlog-zakona-o-medijih-z-dnevnege-reda-seje/739341>.
- van Drunen, Max Z. 2020. »The post-editorial control era: how EU media law matches platforms' organisational control with cooperative responsibility«. *Journal of Media Law* 12 (2): 166–190.
- Vlada RS. 2025. »Predlog Zakona o medijih«. Vlada Republike Slovenije, 14. maj 2025. https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/zakonodaja/izbran?uid=F866B25D56483727C1258C040045EDDF&db=pre_zak&mandat=IX&tip=doc.
- V., M. 2025. "Medijski zakon na pavzi: poslanci so ga soglasno umaknili." *N1*, 19. maj 2025. <https://n1info.si/novice/slovenija/medijski-zakon-na-pavzi-poslanci-so-ga-soglasno-umaknili/>.
- Zakon o avdiovizualnih medijskih storitvah, ZAvMS. 2021. *Uradni list RS*, št. 87/11, 84/15 in 204/21. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO6225>.

- Zakonodajno-pravna služba. 2025. *Mnenje o Predlogu zakona o medijih (ZMed-1), druga obravnava, EPA 1884-IX*. Ljubljana: Republika Slovenija, Državni zbor, Zakonodajno-pravna služba. https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/zakonodaja/izbran?uid=A697853F3B-257609C1258C3E003DA157&db=pre_zak&mandat=IX&tip=doc.
- Zuboff, Shoshana. 2019. *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York: PublicAffairs.
- Zuboff, Shoshana. 2021. »The coup we are not talking about«. *The New York Times*, 29. januar 2021. <https://www.nytimes.com/2021/01/29/opinion/sunday/facebook-surveillance-society-technology.html>.